

Tadeusz Bieda, Budżety domowe robotników wałbrzyskich z roku 1875.

Andrzej Dereń, a) Geneza Komisji Generalnej na Śląsku; b) Ustawodawstwo górnicze hamulcem rozwoju ruchu robotniczego na Śląsku; c) Kulisy działalności Centrum Śląskiego; d) Działalność germanizacyjna przemysłu górno-śląskiego; e) Śląska Pomoc Naukowa we Wrocławiu.

Alfred Kucner, a) Zachowane archiwalia w b. Archiwum Miejskim m. Wrocławia po ostatniej wojnie światowej; b) Organizacja skarbu miejskiego m. Wrocławia w latach 1741—1806.

Helena Łobejko, a) Ceny na Śląsku w połowie XVI w.; b) Roboty Ordning. (Określenie pańszczyzny chłopów śląskich w okolicy Namysłowa 1601).

Janina Paślawska, a) Archiwum m. Legnicy (charakterystyka materiałów); b) Kancelaria m. Legnicy.

Władysław Pyrek, a) Polskość rzemiosła m. Wrocławia w XV wieku.

Bronisław Turoń, a) Struktura społeczna ludności wiejskiej na Śląsku w świetle ksiąg kościelnych XVI i XVII wieku; b) Kancelaria biskupów wrocławskich w XVII wieku; c) Opublikowanie nieznanych sprawozdań landratów o stanie przemysłu na Śląsku w drugiej połowie XIX wieku; d) Opublikowanie nieznanej uchwały stanów śląskich z r. 1512 o przypisaniu chłopów do ziemi.

Wanda Turoń, a) Struktura społeczna ludności w dobrach Schaffgotschów na początku XVII wieku; b) Opublikowanie dokumentu w języku polskim dotyczącego renty feudalnej chłopu górno-śląskiego w drugiej połowie XVII wieku; c) Opublikowanie „Universi Census et Redditus ad Episcopatum Wratislaviensem pertinentes” — zamiana renty feudalnej na Śląsku w poł. XV wieku; d) Uwagi o porządkowaniu zbiorów kartograficznych w Wojewódzkim Archiwum Państwowym we Wrocławiu.

SESJA NAUKOWA PAN POŚWIĘCONA DZIEJOM POMORZA

Dzieje Pomorza podobnie jak dzieje Śląska wymagają z gruntu nowego ujęcia, wychodzącego z nowych, istotnie naukowych założeń metodologicznych. Historiografia burżuazyjna, zwłaszcza nacjonalistyczna historiografia niemiecka rozbijająca dzieje Pomorza na odrębnie traktowane drobne odcinki terytorialne, nie dostrzegająca organicznego wewnętrznego związku dziejów całego nadmorskiego pasa ziemi u ujść Odry i Wisły, nie dostrzegająca roli Pomorza nie tylko w rozwoju jego naturalnego zaplecza, jakim były ziemie polskie, ale i w dziejach ogólnoeuropejskich, nie dostrzegająca podstawowej roli procesów gospodarczych w rozwoju ziemi pomorskiej, fałszowała i zaciemniała istotę procesu historycznego, jaki się tu toczył. Jednym z ważnych zadań nauki polskiej stało się też okazać go w całej jego prawdzie, ukazać współczesne przemiany jako naturalny wynik procesu historycznego, uwypuklić w pełni gospodarcze i kulturalne powiązania Wielkiego Pomorza z Polską traktując jego dzieje jako integralną część dziejów Polski.

Z chwilą powstania Instytutu Historii PAN został powołany w jego obrębie specjalny Zakład Historii Pomorza. W dużej też części w oparciu o jego prace została zorganizowana w dniach 25—28 X 1954 w Gdańsku konferencja nau-

kowa poświęcona dziejom Pomorza. Zgromadziła ona badaczy z całej Polski, a również licznych gości zagranicznych. W obradach uczestniczyli m. in. uczeni Związku Radzieckiego, A. Sidorow i Ł. W. Czerepnin, uczeni czescy, F. Graus i B. Holotik, oraz uczeni z NRD J. Kuczynski, H. F. Gentzen i J. Streisand. Prof. A. Meussel, któremu choroba uniemożliwiła przybycie, nadesłał pełen przyjaznych akcentów list stwierdzając m. in., że „dla narodu niemieckiego, przed którym stoi walka o zjednoczenie Niemiec, bohaterska walka narodu polskiego jest nadzieją i otuchą“. Szczególnie liczny udział przedstawicieli postępowej nauki niemieckiej w tej właśnie sesji świadczył wymownie o głębokich przemianach, jakie zachodzą w stosunkach między Polską a demokratycznymi Niemcami.

Główną część obrad poświęconą problematyce historycznej wypełniły referaty: prof. St. Hoszowskiego i K. Lepszego *Walka o zjednoczenie Pomorza z Polską w XV—XVIII w.*, prof. A. Bukowskiego i prof. T. Cieślaka *Pomorze w dobie narastania i rozwoju kapitalizmu*, prof. K. Piwarskiego *Stosunek państw imperialistycznych i burżuazji polskiej do praw Polski do morza i Pomorza* oraz referat inż. Z. Ćwieka i mgr J. Gluzińskiego *Osiągnięcia Polski Ludowej na Pomorzu i w gospodarce morskiej*. Wszystkie referaty długo i gruntownie przygotowywane zespołowo zostały ponadto poważnie uzupełnione w dyskusji. Obfitość nagromadzonego materiału faktograficznego przytłumiła niekiedy bezpośrednią żywość i nurt krytyczny dyskusji, choć w konferencji nie brakło żywych akcentów polemicznych.

Punkt ciężkości obrad został słusznie przesunięty na czasy nowe i najnowsze. W obrębie podjętej na zjeździe problematyki szczególne znaczenie miało zgodne z rzeczywistością naświetlenie dziejów z lat 1918—1944, demaskujące obłudną politykę państw imperialistycznych i wskazujące na dążenia rewolucyjne mas ludowych Pomorza i poczucie wspólności narodowej z Polską, które już w dobie wzniesienia rewolucyjnego po pierwszej wojnie światowej ogarnęło nie tylko Pomorze Wschodnie, ale i ludność polską na dużej przestrzeni Pomorza Zachodniego aż po Słupsk. Wówczas jednakże polskie koła burżuazyjno-obszarnicze uwikłane w walkę z Związkiem Radzieckim nie potrafiły rozstrzygnąć sprawy w sposób słuszny i dla Polski sprawiedliwy, a Gdańsk stał się z czasem w rękę hitlerowskich Niemiec zarzewiem drugiej wojny światowej. Problematyka najnowszych dziejów Pomorza wymaga dalszych, szczegółowych i szerokich badań. Konferencja pod wielu względami spełniła tu rolę pionierską, nie mogła jednak wyczerpać problematyki. Dzieje Pomorza w okresie od pierwszej do drugiej wojny światowej to, dodajmy, temat, który jak najżywiej interesuje badaczy dziejów Śląska ze względu na to, że zarówno polityka państw imperialistycznych czy burżuazji polskiej, jak i walka rewolucyjna mas ludowych mimo odrębnej specyfiki terenów Śląska i Pomorza nosi bardzo wiele cech wspólnych.

Bardzo wielką doniosłość miało również naświetlenie na konferencji osiągnięć Polski Ludowej na terenie Pomorza. W dyskusji spletała się tu nierozdzielnie przeszłość i teraźniejszość, a badacze i działacze podawali sobie dłoń w dążeniu do wspólnego celu — w oparciu o słusznie rozumianą przeszłość do coraz lepszego kształtowania życia.

Niewątpliwie dodatnią cechą konferencji pomorskiej był fakt, że konferencja ta, organizowana przez Instytut Historii przy dużym udziale osób re-

prezentujących inne dziedziny nauk społecznych, nie poprzestała na problematyce historycznej, a w dążeniu do kompleksowego traktowania problematyki poruszyła i inne dziedziny. Szczególnie szeroko reprezentowane były zagadnienia językoznawcze. Dyskusję nad nimi otworzył wygłoszony na plenum referat wiceprezesa PAN prof. K. Nitscha *Historia badań językoznawczych na Pomorzu*. W toku dalszych obrad odbyło się szereg posiedzeń komitetu językoznawczego, na których przedyskutowano referaty: prof. T. Splawińskiego *Wymarte dialekty zachodniego Pomorza*, prof. Z. Stiebera *Stosunek kaszubszczyzny do dialektów Polski lądowej*, prof. H. Turskiej *Dialekty ziemi chełmińskiej*, prof. W. Doroszewskiego *Dialekty Warmii i Mazur*, dr P. Smoczyńskiego *Stosunek dzisiejszego dialektu Sławoszyna do języka Cenowy* i prof. L. Zabrodzkiego *Wpływy germańskie na polskie dialekty Pomorza*.

Obok komitetu językoznawczego obradował komitet nauk pedagogicznych, w czasie posiedzeń którego dyskusja skupiła się nad referatami prof. St. Kubika *Polskie szkolnictwo prywatne w Gdańsku od XVI do XVIII w.*, dr E. Biedrawiny-Sukiertowej *Walka o polskość szkoły na Mazurach w XIX w.*, dr T. Grygiera *Walka o język polski w szkole warmińskiej w XIX w.*, prof. K. Trzebiatowskiego *Polskie szkolnictwo na Pomorzu Zachodnim w Niemczech w okresie międzywojennym* i H. Gerbowskiego *Rozwój oświaty i szkolnictwa na Warmii i Mazurach w okresie PRL*. Obrady nad dziejami szkolnictwa stanowiły godny naśladowania przykład wciągnięcia do udziału w pracy badawczej i dyskusji naukowej szerokiej kół nauczycielstwa. Szczególnie wartościowe były głosy nauczycieli pochodzących z ludności miejscowej mającej za sobą długi szereg lat walki o szkołę polską w ciężkim okresie rządów hitlerowskich na Pomorzu.

Konferencja pomorska była ważnym etapem długofalowo zaplanowanych badań. Nie mogła jednak rozstrzygnąć wszystkich problemów. Referaty i dyskusja pozwalają niemniej na stwierdzenie, że „w świetle teorii materializmu dziejowego, pozwalającej ogarnąć całokształt procesu dziejowego w jego istotnych powiązaniach ekonomicznych, społecznych, politycznych i kulturalnych, również i proces dziejów Pomorza zaczyna się układać o wiele przejrzyściej i syntetyczniej”¹.

DWIE KONFERENCJE NAUKOWE W CZECHOSŁOWACJI POŚWIĘCONE PROBLEMATYCE SŁOWIAŃSKIEJ

W dniach 26 i 27 listopada odbyła się robocza konferencja naukowa poświęcona przygotowaniu wydawnictwa obrazującego wpływ rewolucyjnego ruchu husyckiego na poszczególne kraje europejskie. Oprócz historyków czechosłowackich wzięli w niej udział: z ZSRR N. Ozolin z Polski E. Maleczyńska, z Węgier G. Szekely, z Rumunii E. Demani oraz z NRD H. Köpstein.

Dyskusję zagały referaty doc. F. Grausa (wygłoszony z powodu wyjazdu prelegenta do Moskwy przez doc. F. Kavkę) na temat rewolucyjnego wrzenia w Europie w XIV w. i jego związku z rewolucyjnym ruchem husyckim oraz Dyrektora Instytutu Historii Czechosłowackiej Akademii Nauk J. Macka, *Zagadnienie narodowe w rewolucyjnym ruchu husyckim*. Oba referaty były po-

¹ Por. G. Labuda, *Historycy dziejów Pomorza wobec nowych zadań* (Nauka Polska 1954, z. 3, s. 138).